

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

**МАТЕРІАЛИ
круглого столу (вебінару)**

**«ЗАПОБІГАННЯ ВИНИКНЕННЮ НАДЗВИЧАЙНИХ
СИТУАЦІЙ, РЕАГУВАННЯ ТА ЛІКВІДАЦІЯ ЇХ НАСЛІДКІВ»**

29 лютого 2024 р.
Харків

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова:

АНДРОНОВ Володимир Анатолійович, проректор з наукової роботи – начальник науково - дослідного центру Національного університету цивільного захисту України, заслужений діяч науки і техніки України, доктор технічних наук, професор.

Заступник голови :

КОЛЄНОВ Олександр Миколайович, т.в.о. начальника факультету цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, кандидат наук з державного управління, доцент.

Члени комітету:

АРТЕМЄВ Сергій Робленович, завідувач кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки факультету техногенно-екологічної безпеки Національного університету цивільного захисту України, кандидат технічних наук, доцент.

ДАНІЛІН Олександр Миколайович, начальник кафедри наглядово-профілактичної діяльності факультету цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, кандидат технічних наук, доцент

МАТУХНО Василь Васильович, заступник начальника кафедри піротехнічної та спеціальної підготовки факультету цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, кандидат технічних наук

ОТРОШ Юрій Анатолійович, начальник кафедри пожежної профілактики в населених пунктах факультету пожежної безпеки Національного університету цивільного захисту України, доктор технічних наук, професор

СОБИНА Віталій Олександрович, начальник кафедри організації та технічного забезпечення аварійно-рятувальних робіт факультету цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, кандидат технічних наук, доцент

ТЮТЮНИК Вадим Володимирович, начальник кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту факультету цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, доктор технічних наук, професор

Технічний секретар:

ГАРБУЗ Сергій Вікторович, доцент наглядово-профілактичної діяльності факультету цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, кандидат технічних наук, доцент.

Запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, реагування та ліквідація їх наслідків. Матеріали круглого столу (вебінару). – Харків: Національний університет цивільного захисту України, 29 лютого 2024. – 239 с.

Організаційний комітет (редакційна колегія) не несе відповідальності за зміст та стилістику матеріалів, представлених у збірнику.

© Національний університет
цивільного захисту України, 2024

РОЗГЛЯД ФАКТОРІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ СЕРЕДОВИЩА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Гаврилюк К.Р., НУЦЗ України
Черпаха Р.Е., НУЦЗ України
Рашкевич Н.В., Ph.D, НУЦЗ України

Проаналізувавши наукові роботи [1–4], фактори забезпечення безпеки середовища життєдіяльності людини можна класифікувати як когнітивні, емоційні, поведінкові та реляційні.

Когнітивні фактори грають важливу роль у формуванні свідомої, обачної та відповідальної поведінки з питань безпеки. Усвідомленість та активна участь у безпеці сприяють створенню безпечного та здорового життєвого середовища.

До когнітивних факторів можна віднести:

- свідомість та розуміння (людина повинна розуміти можливі ризики у різних ситуаціях, щоб адекватно реагувати на них);
- уважність до довкілля та сприйняття сигналів безпеки;
- оцінка ризиків та прийняття рішень;
- комунікації та співпраця (здатність висловлювати свої спостереження щодо безпеки та ділитися інформацією з іншими);
- навички вирішення проблем (здатність швидко реагувати та приймати рішення в умовах стресу чи небезпеки);
- навчання та адоптація (здатність адаптуватися до змін у робочому чи побутовому середовищі та реагувати на нові ризики).

Емоційне занурення може формувати ставлення до безпеки та дотримання вимог безпеки та, зрештою, стимулювати безпечну поведінку. Щоб учасники могли зосередитись на безпеці, вони повинні мати можливість уникати фізичних та психічних небезпек або реагувати на них.

До емоційних факторів можна віднести:

- страх перед небезпекою та обізнаність про ризики;
- довіра до оточуючих та підтримка від соціального оточення;
- стресові ситуації та емоційна стабільність;
- самомотивація та бажання захистити себе та інших;
- позитивні емоції, задоволеність життям;
- психологічний комфорт (відчуття безпеки або загрози);
- індивідуальні цінності безпеки, культурні впливи.

Поведінкові фактори відіграють ключову роль у визначенні того, як люди діють у ситуаціях, пов'язаних із небезпекою. Поведінка включає в себе конкретні дії та реакції, які відображаються на забезпеченні безпеки в різних ситуаціях.

До поведінкових факторів можна віднести:

- дотримання правил та процедур (слідування конкретним інструкціям та правилам, пов'язаним із безпекою; свідоме дотримання встановлених норм та правил безпеки в різних сферах життя);
- використання засобів захисту;
- правильне використання техніки (інструментів та обладнання).
- реагування на небезпеку (здатність ефективно та швидко реагувати на небезпечні ситуації);

- безпечна поведінка на дорозі (дотримання правил дорожнього руху та використання безпечних методів пересування);
- запобігання нещасним випадкам вдома (використання та обслуговування електроприладів відповідно до інструкцій та безпечних методів; перевірка та усунення можливих джерел небезпеки);
- безпечна поведінка в природньому середовищі.

Реляційні фактори сприяють створенню позитивного соціального середовища, в якому безпека стає спільною відповідальністю, а взаємодія сприяє дотриманню та підтримці норм та практик безпеки.

До реляційних факторів можна віднести:

- ефективну комунікацію та взаєморозуміння (здатність чітко та ефективно спілкуватися щодо питань безпеки; розуміння ставлення та поглядів інших у справах безпеки);
- взаємна довіра та взаємопідтримка (віра у те, що інші дотримуються правил безпеки та дбають про свою та чужу безпеку; готовність допомагати та підтримувати інших у виконанні правил безпеки);
- взаємна відповідальність та розподіл обов'язків (розуміння, що безпека є спільною відповідальністю всіх учасників; чітке розуміння ролей та обов'язків у відносинах безпеки);
- моделювання безпечної поведінки та позитивний стимул (спостереження та наслідування безпечних практик, демонстрованих іншими; заохочення та підтримка інших у безпечних діях);
- відповідність загальним цінностям та спільні цілі й інтереси (дотримання безпеки відповідно до загальних цінностей та стандартів);
- спільне навчання (обмін знаннями та навичками з питань безпеки; участь в спільних тренуваннях та навчальних програмах);
- сімейна підтримка та групові зв'язки (важливість підтримки сім'ї в питаннях безпеки; дотримання правил безпеки, які визначаються групою або колективом).

Таким чином, проаналізовані когнітивні, емоційні, поведінкові та реляційні фактори забезпечення безпеки середовища життєдіяльності людини. Розглянуті фактори відіграють важливу роль у формуванні свідомої, обачної та відповідальної поведінки, збалансованої емоційної реакції та психологічної готовності збереження життя та здоров'я.

ЛІТЕРАТУРА

1. Zohar D., Luria G. Climate as a social-cognitive construction of supervisory safety practices: Scripts as proxy of behavior patterns. *J. Appl. Psychol.* 2004. 89. 322–333.
2. Kim J. Development and Validation of Safety Commitment. Ph.D. Thesis, Catholic University, Buchon, Korea, 2020.
3. Macuzic I., Giagloglou E., Djapan M., Todorovic M., Jeremic B. Occupational safety and health education under the lifelong learning framework in Serbia. *Int. J. Occup. Saf. Erg.* 2016. 22. 514–522.
4. Bronkhorst B. Behaving safely under pressure: The effects of job demands, resources, and safety climate on employee physical and psychosocial safety behavior. *J. Saf. Res.* 2011. 55. 63–72.

Стрілець В.М., Стрілець В.В., Соловйов П.І. Особливості попередження надзвичайних ситуацій, пов'язаних з підводним розташуванням вибухонебезпечних предметів, за кордоном	169
Сухарькова О.І. Проблема розмінування територій від вибухонебезпечних предметів	172
Степанчук С.О., Стрілець В.М. Обґрунтування доцільності досліджень в галузі гуманітарного розмінування в радіаційно-забрудненій місцевості	174

Тематичний напрямок 4

«ОХОРОНА ПРАЦІ»

Анацький Д.Д., Рашкевич Н.В. Використання технологій машинного навчання для виявлення антисоціальної поведінки на робочому місці	176
Артемчук В.О. Організація охорони праці на автотранспортних підприємствах	178
Буц Ю.В., Крайнюк О.В. Законопроект «безпека і здоров'я працівників під час роботи»: основні норми та аспекти впровадження	180
Великий Я.Б. Правила безпеки праці під час проведення занять у вогневому тренажері контейнерного типу	182
Гаврилюк К.Р., Черепаха Р.Е., Рашкевич Н.В. Розгляд факторів забезпечення безпеки середовища життєдіяльності людини	184
Гуляєва Л.П., Бегеза Л.Є. Огляд ключових ініціатив ЄС, що стосуються підтримки психічного здоров'я на робочому місці	186
Дембіцька С.В. Працезахоронна компетентність як необхідна складова професійної компетентності фахівців технічних спеціальностей	190
Колошко Ю.В. Організація ефективних систем зв'язку для координації заходів з охорони праці в умовах воєнного стану	192
Малько О.Д. Щодо новацій, пов'язаних з прийняттям закону України «Про безпеку та здоров'я працівників на роботі»	193
Смирнов О.М. Забезпечення екологічної безпеки під час проведення утилізації 152-мм артилерійських пострілів індексу ЗВО13	195

Тематичний напрямок 5

«ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ, СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ, ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В ЄС»

Гузенко А.В., Яценко О.А. Аналіз автоматизованих систем оповіщення населення в Україні	197
Карпеко Н.М. Державне управління системою підготовки фахівців сфери цивільного захисту в республіці Польща	199
Кічата Н.М., Третьяков О.В. Побудова сучасної системи захисту критичної інфраструктури України	201
Лаврівський М.З., Ковальчук В.І. Забезпечення функціонування пунктів незламності в державі	203
Кулаков О.В. Аналіз функціонування електроенергетичної системи України під час воєнного стану	205
Кулешов М.М. Щодо реалізації безпекових заходів у сфері цивільного захисту	207
	238